

INDHOLD

I: INDLEDNING: FAKTA PÅ TV	side 2
II: ANALYSE AF "RAPPORTEN" D. 26/3 1997 - OM BANKER	3
Handlingsreferat	3
Anslag	3
"Fup" eller fakta - kodeforvirring?	4
Signatur	5
Jersild og helterollen	6
Aktantmodellen	7
III: FORTÆLLINGENS MULIGHEDER OG BEGRÆNSNINGER	8
TV-SUM dramaturgien	9
Litteratur	11

I: INDLEDNING: FAKTA PÅ TV

Da man i oktober 1951 startede med at lave dansk fjernsyn, havde man et klart pædagogisk- didaktisk sigte. Befolkningen skulle dannes og oplyses. Man sendte finkultur og i et mindre omfang nyheder. Sigtet med nyhederne var bl.a. at borgeren skulle sættes i stand til at deltage i samfundsdebatten. Denne indstilling som vel i en eller anden grad stadig lever, kan man betegne som paternalistisk.

I radioloven fra 1992 hedder det bl.a.:

Danmarks Radio er en selvstændig offentlig institution, der er forpligtet over for hele befolkningen til at udsende radiofoni- og fjernsynsprogrammer omfattende nyhedsformidling, oplysning, underholdning og kunst. Der skal ved programlægningen lægges afgørende vægt på hensynet til informations- og ytringsfriheden. Der skal i programudbuddet tilstræbes kvalitet, alsidighed og mangfoldighed. Ved informationsformidlingen skal der lægges vægt på saglighed og upartiskhed¹.

Forudsætningen for at TV kan repræsentere en fælles virkelighed, som kan være grundlag for en demokratisk debat er, at TV rent faktisk kan formidle samfundets problemer. I lang tid brugte man fjernsyn som om TV-kameraet bare var et vindue man så igennem - som når man transmitterede en hel teaterforestilling med kameraet i én indstilling. Sådan er det vel de færreste, der tænker i dag.

Danmarks Radios troværdighed og autoritet i nyhedsformidlingen er stadig stor. Man fastholder en opdeling mellem fakta og fiktion. Det vil sige, at kravet til objektivitet og seriøsitet i præsentationen af nyheder stadig er stort. Men nyhedsgenren har udviklet sig med rivende hast. Efterhånden er fakta-programmer begyndt at konkurrere med fiktions- og underholdnings- programmer om seernes opmærksomhed - vel at mærke på fiktionprogrammernes præmisser. Og det har skabt en hybridgenre, en blanding af fakta og fiktion, nemlig faktion.² Det er ikke længere nok, at en "Ole oplæser" med en passende grimasse formidler sagen. Genren refererer stadig til virkeligheden, men man låner fremstillingsformerne fra fiktionen. Det vil groft sagt sige, at man dramatiserer eller genfortæller virkeligheden. Den udtalte præmis for dette er, at fremstillingsformen ikke indvirker på selve den journalistiske historie. De ekstra effekter er bare med for at gøre det nemmere for seeren at fordøje svære emner.

I det følgende analyseres et faktionsprogram med henblik på at kunne diskutere brugen af Fortællingen i faktaformidling.

---

¹Radiolovens §6 citeret fra Lademanns multimedia leksikon "Danmark, Danmarks radio og tv."

²For en definition af begrebet se Harms Larsen s. 12ff.

II: ANALYSE AF "RAPPORTEN" d. 26/3-1997 - OM BANKER.

Handlingsreferat

I det følgende vil jeg analysere et faktionsprogram, der blev sendt på DR-TV den 26. marts 1997. For at læseren ikke skal koncentrere sig om at finde ud af, hvad programmet handler om, vil jeg indlede med et kort referat. Der bringes i programmet to "afsløringer":

Den første drejer sig om bankernes udlånsrenter. I programmet forsøges det at få forskellige banker til at nedsætte renten på "almindelige" danskeres lån. Dette lykkes alene ved en telefonsamtale. Renten blev i fire tilfælde i udsendelsen sat ned med 1-3%. Programmet spørger efterfølgende, hvorfor bankerne ikke automatisk giver kunderne den bedst mulige rente. Bankerne svarer, at de forsøger at tjene penge og tager den rente, markedet kan bære. Programmets tilrettelægger Jens Olaf Jersild afslører også, at bankerne har et vejledende skema de følger, når de skal fastsætte renten. Jo flere af bankens produkter man benytter sig af, desto lavere bliver renten.

Den anden afsløring handler om aktiesalg i Den danske Bank. I programmet købes og sælges aktier i Danmarks største bank. Det afsløres, at banken oven i kurtagen tager en højere kurs ved salg og giver en lavere kurs ved køb end fondsbørsen. Det giver banken en ekstra fortjeneste, som kunden ikke gøres opmærksom på. Jersild taler med forskellige eksperter, bl.a. Erik Hoffmeyer, der påpeger, at loven ikke bliver overholdt.

"Rapporten" slutter med helt at handle om Den danske Bank. Til sidst i programmet forsøger Jersild at få en kommentar fra denne bank, som er den eneste af de tre store i Danmark, der ikke har udtalt sig. Dette mislykkes, og programmet slutter med et lidt flatterende billede af Knud Sørensen. En tale han har holdt om god forretningsetik kører over skærmen. I talen fremlægger han tre principper for god bankforretning. De bliver ét for ét modsagt af udtalelser fra programmet. Direktøren for Den danske Bank fremstår som udsendelsens skurk.

"Rapporten" starter med et anslag, der består af klip fra selve programmet. Herefter følger programmets signatur, en ca. 20 sek. lang jingle, og så starter det man kunne kalde programmets korpus. I det indledende anslag skal programmet "vise hvad det dur til", det fungerer faktisk som en reklame for selve programmet. Hvis anslaget ikke fænger så zappes der væk, og det spændende i denne sammenhæng er altså, hvad der gøres for at fastholde seeren. Denne udgave af "Rapporten" blev sendt i den gode sendetid kl. 20.00 på DR1 og her er konkurrencen hård fra andre kanaler. Her sendes kvalitets-serier eller film. Det er altså meget ofte fiktions-udsendelser, som "Rapporten" skal konkurrere med.

Anslag

(Hvert punkt repræsenterer et klip.)

- **A:** Jersild kigger direkte på seeren: "Hør om bankernes fiduser og se hvordan pengene kan blive dine." Imens han siger dette, rækker han et seddelbundet op imod seeren. Det er penge, man bare skal række ud efter, ser det ud til.
- **Logo:** To symboler mødes på skærmen og danner noget, der ligner et kikkertsigte, som man kender det fra actionfilm. I midten står "Rapporten". Fire-fem hurtige trommeslag.
- **B:** En mand med bøger i baggrunden: "Der flyder masser af penge rundt i systemet derude, som forbrugerne ikke ta'r".
- **Logo**
- **C:** I billedet en lille båndoptager, som afspiller følgende: "Jeg er lidt skuffet over, du ikke fortalte med det samme, jeg kunne få en lavere rente." Billedet skifter til en Unibank-facade, taget med håndholdt kamera, men

båndoptagelsen fortsætter med en anden stemme: "Næ, det gør jeg aldrig, hvorfor skulle jeg gøre det, det er den købmandsteknik, der er i dag." Dette er egentlig to klip, men lydsiden kæder klippene sammen. Den anden stemme på båndet tilhører en bankrådgiver.

- Logo
- **D:** "En kvinde": "Bare jeg havde vidst det .Så havde jeg måske haft en bedre økonomi i dag."
- Logo
- **E:** "En mand": "Jeg synes, det er lusket. Jeg synes, det er noget svineri."

Dette anslag varer i alt kun 32 sekunder. Klippingen er meget hurtig. Seeren får nogle brudstykker fra selve programmet og udfordres til at gætte på, hvad det egentlig drejer sig om. Husker seeren Jersilds allerførste direkte henvendelse, er det formentlig nok til at vække nysgerrigheden, og det er selvfølgelig målet. Anslaget udfordrer seerens narrative kompetence. Det er brudstykker fra en fortælling, som nu vil følge. Kan seeren stykke dem sammen og gætte, hvad det drejer sig om? Hvis bare han/hun anstiller en hypotese, så er sandsynligheden for, at vedkommende bliver hængende, for at få den af- eller bekræftet ret stor. Jersild udnytter her, hvad Peter Brooks kalder vores "narrative begær". Det er et kollektivt behov hos seere for fortællinger, der er så indgroet, at man næsten kan tale om et kognitivt redskab.³ Dette narrative begær skal altså få seeren til at hænge på for at få den endelige fortælling.

"Fup" eller fakta - Kodeforvirring?

Allerede med dette anslag er vi ret fjernt fra den klassiske nyheds- og faktaformidling. Jersild formidler ikke først sin hovedpointe til seeren. I stedet opfordrer han til, at man skal "se hvordan pengene kan blive dine". I en traditionel faktaudsendelse, som f.eks. tv-avisen, ville historiens pointe blive præsenteret først: "Mange kunder er ikke klar over, at man kan forhandle om renten med sin bank" eller noget lignende. Herefter ville historien blive underbygget af interviews og blive stadig mere uddybet, indtil den ville blive afrundet af studieværten. Denne teknik er direkte overtaget fra den trykte presse. Når aviserne præsenterer deres artikler, er de forsynet med en overskrift, der i ultrakort form refererer artiklens indhold. Herefter følger selve artiklen, der uddyber og går mere og mere i detaljen med historien. Men artiklens hovedpointe er som oftest givet i overskriften. Denne model bruger Tv-Avisen stadig; studieværten starter med overskriften, og herefter følger historien.⁴ Men dette program bruger altså ikke nyhedstrekanten som skabelon. Den overordnede forskel til "Rapportens" behandling af sagen er, at der tilbageholdes viden for seeren; altså bruges suspense-teknik. Dette er et klart fiktions- træk. Jersild introducerer et spændingsmoment: En afsløring vil følge.

De forskellige personer, man senere møder i anslaget, præsenteres ikke. Seeren antages at vide, hvem Jersild er. Et kendt ansigt fra fakta-afdelingen (A). Men den næste replik kommer fra en person (B), der ikke introduceres. Fra traditionel faktaformidling ved seeren, at en udtalelse fra en mand med bøger i baggrunden som regel er en ekspertudtalelse. Men her tilbageholder Jersild mandens identitet. På samme måde med kvinden (D) som ikke "vidste *det*" og til sidst med manden, (E) som synes, *det* er noget lusk og svineri. Det er et brud med fakta-genren. Det er meget

---

³Peter Brooks: "Reading for the plot". Hans tese går i hovedtræk ud på at det narrative skelet er et nødvendigt kognitivt redskab til at forstå virkeligheden med. Vi opfatter verden i fortællinger.

⁴Se Højbjerg s. 55ff.

vigtigt, at vide nøjagtigt hvem der siger hvad, for at seeren kan danne sig et indtryk af kildens troværdighed. Afsnit C med den lille båndoptagelse insinuerer, at der bliver sagt noget kompromitterende. Herefter kommer et klip med Unibank taget med et håndholdt kamera. Danske bank-virksomheder forbindes med "lusk og svineri".

Signatur

Efter dette anslag på godt et halvt minut kommer den egentlige start på programmet. Det er udsendelsesrækkens signatur med en kendingsmelodi, der indleder alle "Rapporter". Her bliver seeren præsenteret for en dynamisk Jersild i hurtige klip igen med håndholdt kamera. Først ser man ham på vej ned ad trapperne fra en offentlig bygning, formentlig en retssal. Billederne er let grumsede, og der glider et kikkertsigte over skærmen, der forsøger at indfange ham, mens mærkelige digitaltal tikker i bunden af skærmen. Næste klip: Jersild på vej ind i en elevator, og man ser ham køre opad. Der klippes til et bybillede i bevægelse. Kameraet drejes, fra det der må være et togvindue over på Jersild, der altså pludselig sidder i en togkupé og arbejder med en PC. Så forfølges en bil i Københavns(?) gader, hvorefter man ser ham tale med (afhøre?) en mand med ryggen til. Signaturen afsluttes med logo og trommeslag.

Signaturen er en lille mini-fortælling om den dynamiske, modige og arbejdsomme reporter på arbejde. Først herefter starter det egentlige program.

Hvis man ikke lige vidste, at Jersild arbejder med seriøs journalistik, kunne man fristes til at tro, at man havde tændt for en krimi. Denne signatur ligger påfaldende tæt op ad forskellige kriminalseriers indledning. Især er ligheden med den aktuelle og populære "New York Blues" temmelig påfaldende og næppe helt tilfældig. Det håndholdte kameras billeder fra storbyjunglen, klipningen og kendingsmusikken med dramatiske dominerende trommer er alt sammen elementer, der indgår i nævnte series intro.

Også kompositorisk er der klare paralleller til især de amerikanske tv-seriers dramaturgi. Seeren opdager hurtigt, at det mystiske anslag udgøres af klip fra selve programmet. Disse brudstykker gentages altså senere i programmet, og seeren kan nyde genkendelsens glæde. På tilsvarende måde er tv-serierne de senere år begyndt enten at vise klip fra programmet før signaturen eller at vente med kendingsklippet til et godt stykke inde i programmet.

Hvordan kan seeren så alligevel forsvare sin formodning - hvis han har en - om, at dette er et fakta-program, der refererer til virkeligheden? Jo, før programmet blev sendt, blev det sagt, at nu følger et fakta-program om bankerne. På den måde giver DR-speakeren det følgende status som fakta og bakker Jersild op med institutionen DRs autoritet på samme måde, som speakeren i TV-avisen giver ordet videre til en reporter. Jersild signalerer med sin person, der som før nævnt er rimeligt kendt fra faktaafdelingen, at det er et fakta-program. Desuden benyttes i programmet nogle greb som er typiske for fakta-genren. Den allerførste direkte øjenkontakt med seeren er et typisk fakta-træk. Flere af de faktuelle oplysninger og pointer skrives på skærmen, som man ser det i TV-avisen. F.eks vises et skilt med "2 UD AF 3", mens Jersild fortæller, at 2 ud af 3 gør som banken siger uden at stille spørgsmål. Det virker ikke umiddelbart indlysende, at det er netop "2 UD AF 3", der skal understreges. Man kan forhandle om renten, fortsætter Jersild, det ved kunderne bare ikke. "FORHANDLE" fylder samtidig hele skærbilledet. Det fastholder seeren på, at det er et fakta-program midt i mylderet af fiktionskoder.

Oplæseren i TV-avisen kigger direkte ind i kameraet og henvender sig på denne måde direkte til seeren. I TV-serier ser man sjældent aktørerne kigge direkte ind i kameraet. Det kan altså også karakteriseres som et fakta-træk, når Jersild i starten af sit program henvender sig direkte til seeren. Dette gør han også midt inde i programmet. Under et interview

med BG-banks direktør, hvor kameraet bare filmer de to, mens de taler sammen, afbryder Jersild pludselig interviewet for at henvende sig direkte til seeren. Det virker totalt overrumplende, fordi man ca. 10 minutter inde i programmet næsten helt har glemt, at det er et fakta-program⁵.

Jersild og helterollen

Signaturen sætter fokus på journalisten Jens Olaf Jersild. Det ligger snublende nært, at opfatte ham som hovedpersonen i programmet. Der trækkes på forestillingen om superhelten, der bekæmper de onde og beskytter de svage i samfundet. Først har anslaget om dette afsnits tema sat ugler i mosen. "Bare jeg havde vidst det", siger en kvinde i nød. Så følger signaturen med helten, der opklarer tingene og om ikke genskaber kosmos så ihvert fald forklarer, hvordan tingene hænger sammen. Jersild optræder i programmet altid i et meget præsentabelt sort jakkesæt, som altså bliver en slags uniform, og han betjener sig af forskellige moderne hjælpemidler, man forbinder med James Bond eller Batman. I programmet afspilles optagelser, der er taget med skjult kamera på en PC. Der arbejdes med en bærbar computer i signaturen. Der afspilles en båndoptagelse af en forvrænget telefonstemme. Der tales i telefon fra et tog. Det er ikke fordi der er noget i vejen med at bruge moderne teknologi, men det virker f.eks. påfaldende, at Jersild absolut skal benytte en trådløs tog-telefon til et interview, og at det absolut skal foregå i fuld fart i et tog. Men det bliver mindre kedeligt at se på. Der alluderes til biograffilm som "Batman" og "Mission impossible".

Et andet markant træk, som har med fortællerrollen at gøre, er den måde, som seeren får lov at følge arbejdsprocessen på. Det er et forholdsvis nyt fænomen. Ethvert fakta-program er selvfølgelig blevet researchet og gennearbejdet, før det bliver udsendt. Men her bliver selve arbejdet udstillet som en del af udsendelsen, og det er med til at gøre programmet til en detektivhistorie. F.eks. ved at kameraet, som var det Jersilds pegefinger, glider ned over fondsbørsens kurser, til det finder den aktie, som Jersild har handlet med. Eller når kameraet glider ned over det hemmelige skema med rentesatser. Eller når seeren overværer, at det *mislykkes* for Jersild at få et interview. Her er vi vant til replikken: "det er ikke lykkedes os at få en kommentar fra..." Her er seeren med på en kigger, så han/hun kan forstå, hvor svært det er at være reporter. Samtidig kan seeren identificere sig med journalisten, ja måske endda ærgre sig sammen med ham over at det ikke lykkes at få en kommentar.

Jersild bliver aktiv medspiller i stedet for blot passiv iagttagere og reporter. Han både skaber og medvirker selv i sin historie. Det er selvfølgelig med til at hive ham selv helt i front⁶.

Aktantmodellen

Hvis man ser lidt nærmere på, hvordan Jersild fremstiller historien, så kan man med lidt god vilje plotte den ind i aktantmodellen⁷. Det er ikke fordi programmet absolut skal presses ned i et skema, men det giver et godt overblik over hvilke forenklinger, der er lavet for at fortælle en god historie. Udsendelserne kommer som før nævnt til at handle om Jersild. Han er vores helt. Hans projekt er at finde frem til sandheden om bankerne (forhåbentlig). Det er dette projekt, der i eventyret ville være at vinde prinsessen. Jersild søger sandheden for seeren. Han kommer

---

⁵ Dette er selvfølgelig en individuel oplevelse, som jeg ikke kan underbygge. Jeg kan kun formode at andre vil føle det på samme måde.

⁶ jvf. Ebbe Preislers indlæg i Information: "Journalisten som dramaturg". Selvom det handler om et andet program, er pointen den samme: Journalistens selvscenesættelse slører billedet.

⁷ Om aktantmodellen se Brooks kap 1. Den er udviklet af de russiske formalister Propp og Todorov over folkeeventyrs narrative struktur.

tilsyneladende tættest på at få den ved hjælp af de ekspertudtalelser, han får i løbet af udsendelsen, bl.a. af Erik Hoffmeyer. Hans ord får i hvert fald meget høj status i programmet. Jersilds hjælper er en bankkunde, der friskt forsøger at få sat sin udlånsrente ned for at afsløre den slemme bank. Præcis som i eventyrene belønnes dette gå-på-mod, og Jersild får underbygget sin mistanke og kommer et skridt nærmere sandheden. Men han bliver stoppet umiddelbart før det endelige mål. Ikke af Knud Sørensen men af en informationschef fra Den danske Bank, der ikke har nogen kommentar til de ting, som Jersild har fundet frem til. Det er et karakteristisk dramaturgisk træk, at programmet viser denne samtale. Den siger intet om *sagen*, nemlig at banken fusker med aktiekurserne, men den er et vigtigt moment i *fortællingen* om Jersilds kamp for sandheden. Programmet gør Knud Sørensen, der slet ikke har udtalt sig, til den store skurk og dermed heltens modstander. I seerens bevidsthed bliver han også ansvarlig for alle de andre bankers fæle rentepolitik.

Aktantmodel:

En anden aktant-struktur der kommer til at fremstå er offer-bøddel aksens. Programmet slutter ved meget konsekvent at udpege Knud Sørensen til bøddel. Det refererer tilbage til starten af programmet, hvor en stakkels kvinde "i nød" ærgres sig ved at sige "Bare jeg havde vidst det". Hun er ofret.

III: FORTÆLLINGENS MULIGHEDER OG BEGRÆNSNINGER

Hvis denne bankhistorie var blevet præsenteret på vanlig journalistisk vis, havde den formentlig haft dårlige seertal. Det ville have svært ved at ophidse ret mange. Men Jersilds fortælling følger nogle narrative mønstre, som gør den underholdende. Den "virkelige virkelighed" er ofte ekstremt kompliceret og vanskelig at forstå - og dermed at formidle. Det er svært at finde objektive billeder, der kan illustrere en historie om bankrenter, - for slet ikke at tale om en teknisk detalje ved aktiehandel. Det er her fortællingen træder ind. De forskellige mere eller mindre abstrakte begreber og mekanismer *personificeres*, og seeren får derved langt lettere ved at forholde sig til tingene. Ekspertudtalelsen i indledningen om at "der flyder en masse penge rundt i systemet derude" er et eksempel på en noget uklar illustration af et bestemt forhold. Det er ikke nogen god historie, der er ingen helte og skurke, det er ikke nogens skyld. Der hentydes til de ekstra penge bankerne tjener, fordi kunderne ikke brokker sig. Her kunne Jersild så konkludere, at det var markedskræfternes spil, men i stedet bliver programmets budskab faktisk, at det er Knud Sørensen, der får en masse penge til at flyde rundt i systemet.

TV-SUM dramaturgien⁸

TV-SUM er en forkortelse for TV Som UdtryksMiddel. Det er en bestemt fortælleteknik, der er blevet undervist i på DR. Det er den, vi har set anvendt i det foregående. Det gådefulde navn dækker over nogle dramaturgiske redskaber, journalisterne skal anvende, når de præsenterer fakta. Det er ikke nye udtryksmidler, der er taget op, men derimod dele fra to genrer, som har udviklet sig over århundreder nemlig skuespillet og den episke fortælling.

Den dramatiske fremstilling *viser* en konflikt. "Don't tell it, show it"⁹ Ligesom i et skuespil er her ikke nogen

---

⁸TV-SUM konceptet bliver gennemgået grundigt i Peter Harms Larsens bog..

fortællerinstans, så historien går rent ind hos seeren, der inviteres til at leve med gennem identifikation med en eller flere af personerne. I et faktionsprogram er det typisk et abstrakt sagsforhold som illustreres med en bestemt historie. Derfor fremstår personerne ofte noget stiliserede. Desuden er det de aristoteliske regler, der her følges. Tidens og stedets enhed, en kausal handlingslogik osv.

Den episke fortælling har en fortæller. Det betyder, at der er lagt en distance ind til sagsforholdet, der opfordrer mere til seerens refleksion. Fortælleren har friere hænder til at vise forskellige sider af sagsforholdet og er ikke underlagt de samme dramaturgiske vilkår. Fortælleren kan simpelthen eksplicitere sit budskab, så det ikke kan misforstås.

TV-SUM har flest elementer fra den dramatiske fremstilling. Det tydeligste træk er den måde, hvorpå virkeligheden presses ned i en eller anden aktant-struktur. Desuden overvejer man, hvordan spændingskurven i programmet skal forløbe med præsentation af problem, "point of no return", konfliktoptrapning, klimaks og udtoning.¹⁰ Grunden til, at Knud Sørensen bliver hængt ud til sidst, er, at "opdagelsen" af hans skurkerolle, skal gøre det ud for den store narrative orgasme. Men her brydes efter min opfattelse med kausalitetsprincippet. Knud Sørensen har ikke optrådt før i programmet. Jersild kommenterer handlingen i sit program, så man kunne måske godt kalde ham en fortæller, men som vi har set, medvirker han selv i den, og det er aktantrollen, der dominerer over fortællerrollen. Det betyder, at vi ikke rigtig får den problematiserende, saglige diskussion eller gennemgang af problemet, som Jersild måske har ønsket.

Ideen med TV-SUM er at gøre fakta mere spændende og appellere til større grupper med programmer om ellers "tunge" emner. Det bruger man fortællingen til. Det er fortællingens fascinationskraft, dens identifikationsmuligheder og dens forståelighed, man ønsker at udnytte i en højere sags tjeneste. Her gemmer sig altså en idealistisk men måske også lettere formynderisk opfattelse af journalisternes rolle. Virkeligheden er for svær at forstå for almindelige mennesker, derfor må vi forklare dem det. Desuden ligger faktionsprogrammer også i konkurrence om seere. Disse programmer er ofte dyre at producere, derfor ønsker man selvfølgelig så mange seere som muligt. Her kan journalisten let komme i konflikt mellem ønsket om at fortælle og kravet til objektivitet. Peter Harms Larsen er inde på det i sin bog om TV-SUM:

"...der kan være en konflikt mellem ønsket om at udnytte den "dramaturgiske værktøjskasse" og forpligtelsen over for det dokumentariske grundlag. Dramaturgien kræver en klar præmis, dokumentationen fra virkeligheden underbygger måske flere der modsiger hinanden; dramaturgien kræver karakterfunktionerne helt og skurk, den dokumenterede virkelighed udviser måske ikke personer der klart har de træk; dramaturgien kræver koncentration om nogle få personers handlinger i forhold til den centrale bærende karakter ("den lille"), virkelighedens handlingsforløb og personkonstellationer kan være diffuse og uden oplagte "hovedpersoner"... dramaturgien kræver et handlingsforløb der kan bygge op mod en klimaks, virkelighedens begivenhedskæde bevæger sig jævnt fremad og vil måske ingen ende tage...og sidst men ikke mindst, det dokumenterede udseende hos virkelighedens personer passer som regel ikke med deres indholdsmæssige karakter: skurken

---

⁹Det er en vending som Jan Foght Mikkelsen bruger. (s.119)

¹⁰Larsen s. 102. Jan Foght Mikkelsen kalder det både Hollywood-dramaturgi og endnu bedre: Det såkaldte B-films-koncept!

ligner en helt og omvendt, og “den lille” fremtræder måske stærk og fri....Det skal *helst* være en historie med indbyggede dramatiske kvaliteter - den virkelighed man tager udgangspunkt i skal på forhånd have gestaltet sig dramatisk.”¹¹

Den virkelighed man ønsker at genfortælle skal altså helst være dramatisk i forvejen...Her ser det ud til at radiolovens krav om saglighed og upartiskhed er trådt lidt i baggrunden. Peter Harms Larsen er selv klar over at fortællingen fortegner billedet.

Fortællingen opfattes som en båd, som budskabet puttes ned i, og som modtageren tager budskabet ud af. Men det har vist sig, at fortællingen er let at misforstå.¹² Modtageren formår ofte ikke at slutte fra den konkrete historie til det mere almene forhold. Eller modtageren afkoder fortællingen helt anderledes, end journalisten havde tænkt sig. Derfor opnår journalisterne kun en kortvarig røre i andedammen over problemstillinger, der egentlig fortjener længere tids diskussion og eftertænksomhed. Det gør de, fordi de med deres brug af fortællingen appellerer til følelser og identifikation og den korte hukommelse i stedet for til refleksion og eftertanke hos deres seere.

---

¹¹Larsen s. 108-110. Min fremhævning. Peter Harms Larsen bruger betegnelsen “den lille” om det jeg har kaldt “ofret”.

¹²Se Mikkelsen s. 122ff.

LITTERATUR

Bondebjerg, Ib: "Elektroniske fiktioner. TV som fortællende medie"

København 1993

Brooks, Peter: "Reading for the Plot. Design and Intension in Narrative"

Harvard University 1992

Højbjerg, Lennard: "Fortælle teori 1 - Audiovisuel formidling"

Akademisk Forlag 1996

Larsen, Peter Harms: "Faktion som udtryksmiddel"

Amanda 1995

Mikkelsen, Jan Foght: "Fortællingen som faktaformidlingsform"

Trykt i "Sekvens" Filmvidenskabelig årbog 1994, s. 115-134.

København 1994

Preisler, Ebbe: "Journalisten som dramaturg"

Artikel i Information d. 12. august 1995

Stigel, Jørgen: "Følelser som fakta - eller hvad har Dallas med Fak2'eren at gøre?"

Artikel. Det har ikke været muligt at opspore de bibliografiske data, men artiklen er blevet udleveret i forbindelse med undervisningen.

MATERIALE

"RAPPORTEN" sendt d. 26/3-1997 kl. 20.00-20.50 på DR-TV

Lademanns Multimedia Leksikon

Lademann 1995